

ROMUALD M. LOEGLER

Miasto muzyki – harmonia parkowych przestrzeni

Rzeźby i malarstwo mają nie tylko upiększać gmach. Ich zadaniem jest urobienie estetyczne wnętrza człowieka, by był czuły i podatny na przyjmowanie piękna muzyki.

Andrzej Szwalbe

Miasto

Miasto jest miejscem społeczności. Zarówno pod względem formy, jak i treści, jest najbardziej publicznym przejawem aspektów kultury, w tym sztuki. Ucieleśnia naszą pamięć kulturową, będąc zarazem miejscem ciągłej odnowy kultury i sztuki. Większość tych zjawisk, które łączymy z ideą kultury wynika z elementów miasta, które stają się synonimami *Polis*.

Miasta preferowały agorę, świątynie, stadiony, teatry – obiekty związane ze sztuką. W nich rodziło się poczucie tożsamości danej społeczności i przekonanie, że kultura dzieje się w teatrach, salach koncertowych lub w muzeach.

Miasto to przestrzenie generujące przez obecność budynków aktywność z ich własnymi celami. To przestrzenie stymulujące nieformalne mieszanie się ludzi i swobodne między nimi kontakty, które są podstawą prawdziwie współczesnego życia, nas wszystkich jako społeczności. To przestrzenie demokratyczne, przestrzenie uczestnictwa, poczucia „pokrewieństwa” wśród nie-

Rzeczy uznane

City of Music – harmony of park spaces

Sculptures and paintings are not only here to adorn the building. Their task is to aesthetically shape the human psyche so that a person becomes sensitive and susceptible to perceive the beauty of music.

Andrzej Szwalbe

City

City is a place of its community. Both in respect of form and content it is the most public manifestation of the many aspects of culture, such as art. It incorporates our cultural memory and at the same time it is the very place of the constant renewal of culture and art. Most of the phenomena that we link to the idea of culture result from the elements of the cities which become synonyms of *Polis*.

Cities have always preferred an agora, temples, stadiums, and theatres – structures built for art. In these structures the sense of identity of a given community was born, so was the conviction that culture is housed in theatres, concert halls or in museums.

Cities are spaces which generate activity, by means of the presence of buildings with their own purposes. These are the spaces stimulating informal interactions of people and their free encounters which are the basis of a truly contemporary life of us

The recognised things

znajomych, podobnie jak przestrzenie publiczne w szpitalach, szkołach, obiektach kultury.

W mieście to przestrzenie funkcjonujące jako otwarte systemy, nieokreślone narracyjnie i często niekompletne w formie. Stają się fizycznym doświadczeniem.

W historycznie uformowanych przestrzeniach miast myślenie o demokracji koncentrowało się na kwestiach normalnego zarządzania. Dziś koncentruje się na uczestnictwie obywateli i ich postaw. Ich uczestnictwo to także kwestia fizycznego odczuwania miasta, jego architektonicznej formy, rozpoznawalności przestrzeni ulic, placów i parków. Otwartość takich miejsc ujawnia się w przełamywaniu podziałów na wnętrza budynków i zewnętrzne otoczenie, którego wizualna forma zachęca do ich identyfikacji.

Współczesne miasta jako duże aglomeracje, pełne etnicznej różnorodności ich mieszkańców, to miasta ludzi przynależących do różnych społeczności jednocześnie.

Jak zatem tworzyć mogą one wewnętrzne i zewnętrzne przestrzenie publiczne?

W jaki sposób forma wizualna budynków kultury, nauki, usług – bibliotek, teatrów, kin, ich architektura, może zachęcić do zaangażowania ich wewnątrz w życie publiczne?

Miasta, jako demograficzne magnesy, postrzegane są w roli fundamentów rozwoju nie tylko poprzez miejsca pracy, ale także przez ośrodki nauki, kultury, miejsca komunikacji skupiające i kondensujące intelektualną i twórczą energię.

Publiczne przestrzenie

Odzyskiwanie i tworzenie publicznych przestrzeni i życia publicznego we wnętrzach obiektów kultury i zewnętrznych przestrzeniach miast, projektowanych z miejskim charakterem, można osiągnąć jedynie poprzez dobrze zaprojektowane i realizowane miasta, warunkujące zrównoważony rozwój społeczności.

Doświadczenia polskiej i europejskiej kultury budowania wydają się potwierdzać, że rola architektury w naszej kulturze znajduje się w procesie zmian i wyznacza kolejne punkty zwrotne w architektonicznej narracji.

all as a community. They are democratic spaces, spaces of participation, even of the sense of 'kinship' among strangers, quite like public spaces in hospitals, schools, in buildings for culture.

In the city they are often spaces functioning as open systems, narratively undefined and often incomplete in form. They become a physical experience.

In historically shaped city spaces, thinking of democracy was focused on the issues of regular governance. Today it focuses on the participation of citizens and their attitudes. Their participation is also the matter of physical feeling of space, of its architectural form, recognisability of the spaces of streets, squares and parks. Openness of such places is manifested in breaking the division into the interiors of buildings and their environment, whereby the visual form is conducive to identification.

Contemporary cities, as large agglomerations marked by the ethnic diversity of their inhabitants, are cities for people belonging to many communities at the same time.

Therefore, how can they create internal and external public spaces?

How can the visual form of buildings for culture, learning, public services, and buildings of libraries, theatres or cinemas advertise their interiors for the public life?

Cities as demographic magnets are also perceived as a foundation of development not only because of their workplaces, but also through centres of science and learning, culture, and places of communication focusing intellectual and creative energy.

Public spaces

Retrieving and creating public spaces and public life in interiors of public buildings and in external urban spaces, designed with urban character, can only be achieved through well designed and well-built cities which provide sustainable development of the community.

Experiences of Polish and European building culture seem to confirm that the role of architecture in our culture is in the process of transformations and determines consecutive turning points in architectural narration.

Sposób, w jaki mówimy o przestrzeni publicznej i sferze publicznego życia, zmienił się w ciągu ostatniej dekady. Pojawiła się potrzeba mówienia o przestrzeniach wewnętrznych budynków jako rozszerzeniu strefy życia publicznego. Potrzebne jest zwrócenie na nią większej uwagi i zastanowienie się, co konkretnie mamy na myśli.

W przestrzeni miast pojawiają się budynki pełniące rolę ogniw dla działań kulturalnych i ideałów, które stają się fundamentami architektury jako dyscypliny sztuki. Mamy biblioteki, teatry, sale koncertowe, centra sztuki, muzea. Powinniśmy zatem mówić o tym co ludzie czytają, oglądają, przeżywają, czym się interesują, jakiego używają języka i jakiej słuchają muzyki!

Architektura ma ten potencjał, który winniśmy wykorzystać w publicznym życiu społeczeństw, dyskutować z nim, po to, by społeczność zrozumiała potrzebę wspólnotowego działania na rzecz kultury jako dobra powszechnego ludzkości.

Teatry, biblioteki, sale koncertowe, organizowane koncerty rockowe, taneczne występy, dyskotekowe wieczory i *chansons*, powinny być świadomie włączone w działania rządów i w programy konsolidacji sieci obiektów dla kultury.

Percepcja wewnętrznej przestrzeni publicznej sal koncertowych, teatrów czy innych obiektów kultury odbywa się z różnych punktów obserwacji, niejednokrotnie z ukrycia.

Elementy zewnętrznego świata wpływają na odbiór wewnętrznej scenerii, są filtrowane przez osobistą wrażliwość, warunki życia i aktualną sytuację. Kontrola naszej percepcji, postrzegania świata, zderza się z okolicznościami dziejącymi się niezależnie od nas. Powstają skojarzenia, tworzą się historie, wirtualne obrazy, budzą się uczucia. Jawią się różne kategorie sposobów postrzegania środowiska, które nas otacza. Śmiało można zaryzykować twierdzenie, że większość naszego czasu spędzamy w bliższym lub dalszym otoczeniu świata architektury. Wszystko co stanowi o naszym życiu dzieje się zgodnie ze scenerią zdefiniowaną architekturą, jej krajobrazami.

Wewnętrzne i zewnętrzne przestrzenie obiektów stworzonych dla muzyki należą do architektonicznego pejzażu, który kształtuje rzeczywistość naszego istnienia. Ona i nasza tożsamość są

The way we perceive public space and public life has been transformed during the last decade. There arose the need to talk of internal spaces of buildings as an extension of the zone of public life. We have to look closer at the latter and reflect on its exact meaning.

In city spaces there appear buildings which play a pivotal role for cultural activities and ideals, which become corner stones of architecture as the discipline of art. We have libraries, theatres, concert halls, art centres, and museums. Therefore, we should talk about what people read, watch, experience, what they are interested in, what language they use and what music they listen to!

Architecture has the above potential which we should use in the public life of societies, discuss with the potential, so that the community understands the need of working together for culture as common good of humanity.

Theatres, libraries, concert halls, organised rock concerts, dance performances, disco evenings and *chansons* should be deliberately integrated with the actions of governments and with the programmes of consolidation of the network of buildings for culture.

Perception of internal public space of concert halls, theatres, etc. Takes place from various vantage points and sometimes even from hidden spots.

Elements of the external world influence our reception of the internal scenery, they are filtered through personal sensitivity, conditions of life and the current situation. The control of our perception, seeing the world, clashes with circumstances which are independent of us. Associations are made, stories and virtual images are created, and feelings are awakened. New categories of the ways of perception of our environment arise. I daresay that we spend the most of our time in the – closer or farther – environment of the world of architecture. All that constitutes our life happens in accordance with the scenery defined by architecture and its landscapes.

Internal and external spaces of structures built for music belong to the architectural landscape which shapes the reality of our existence. Both it and our identity are co-dependent, they

współzależne, zwiększają poczucie świadomości otaczającego nas środowiska. Nawet jeśli budynek, jego wewnętrzna przestrzeń, nie są w centrum naszej uwagi, to nadal na nas wpływają.

Abstrakcyjny wymiar przestrzeni tworzony przez formy rzeczywistej przestrzeni, kształtowanej przez architekturę, jest przez nas postrzegany i przez nią postrzegamy siebie.

Architektura, zbudowane środowisko, to nie tylko zbiór budynków, to nie tylko ich piękne elewacje, to rezonans zachęcający nas do intelektualnego oceniania architektury.

Dla całościowej oceny architektury potrzebna jest świadoma percepcja, rozróżnienie pomiędzy zewnętrznymi wpływami a tym, co przynosi wnętrze.

W odróżnieniu od muzeów, sale koncertowe i teatry były przez długi czas projektowane głównie jako budynki funkcjonalne, a ich wygląd zależał od celu jaki miały spełniać. Dziś przybierają one formę spektakularnych elementów miejskiego krajobrazu, a od architektów oczekuje się nadania im znaczenia architektonicznych ikon!

Instrument rozwoju miast

Potwierdzeniem użycia obiektów dla kultury jako instrumentów rozwoju miast jest z pewnością budynek Filharmonii Pomorskiej, który zgodnie z wolą Andrzeja Szwalbego stał się sercem miejskiego kompleksu muzycznego.

Miejsce jego lokalizacji charakteryzuje przestrzenna parkowa sceneria, która wykreowana została dla potrzeb muzyki – przyjmowania piękna przez człowieka podatnego na jej przeżywanie.

Już dziś wizja dyrektora Andrzeja Szwalbego wydaje się być spełniona. Wizualne i dźwiękowe promieniowanie budynku Filharmonii Pomorskiej od lat kształtuje kulturalną sylwetkę i estetyczną świadomość bydgoszczan. Wydaje się, że to swoiste muzyczne centrum jakim jest Filharmonia Pomorska, dzięki muzyce, stało się dla miasta *spiritus movens*. Kultura muzyczna i towarzysząca jej galeria rzeźb, malarstwa, gobelinów wyszła w przestrzeń miasta, w parkową zielen.

Tak zdefiniowana publiczna przestrzeń, jako szczególna urbanistyczna scenografia, uformowana architekturą powstałego

increase the sense of reality of the surroundings. Even if a building and its internal space are not in the centre of our attention, they still exert their influence on us.

The abstract dimension of space, created by forms of real space that is shaped by architecture, is perceived and also we perceive ourselves through it.

Architecture, built environment, is not only a collection of buildings, not only their beautiful facades, but also a certain resonance conducive to the intellectual evaluation of architecture.

Conscious perception, differentiating between external influence and the values brought by an interior, is needed for the complete evaluation of architecture.

Unlike museums, concert halls and theatres were designed, for a long time, as purely functional buildings and their appearance depended on the purpose. Today they assume the forms of spectacular elements of cityscapes and it is expected that architects shall give them the meaning of architectural icons!

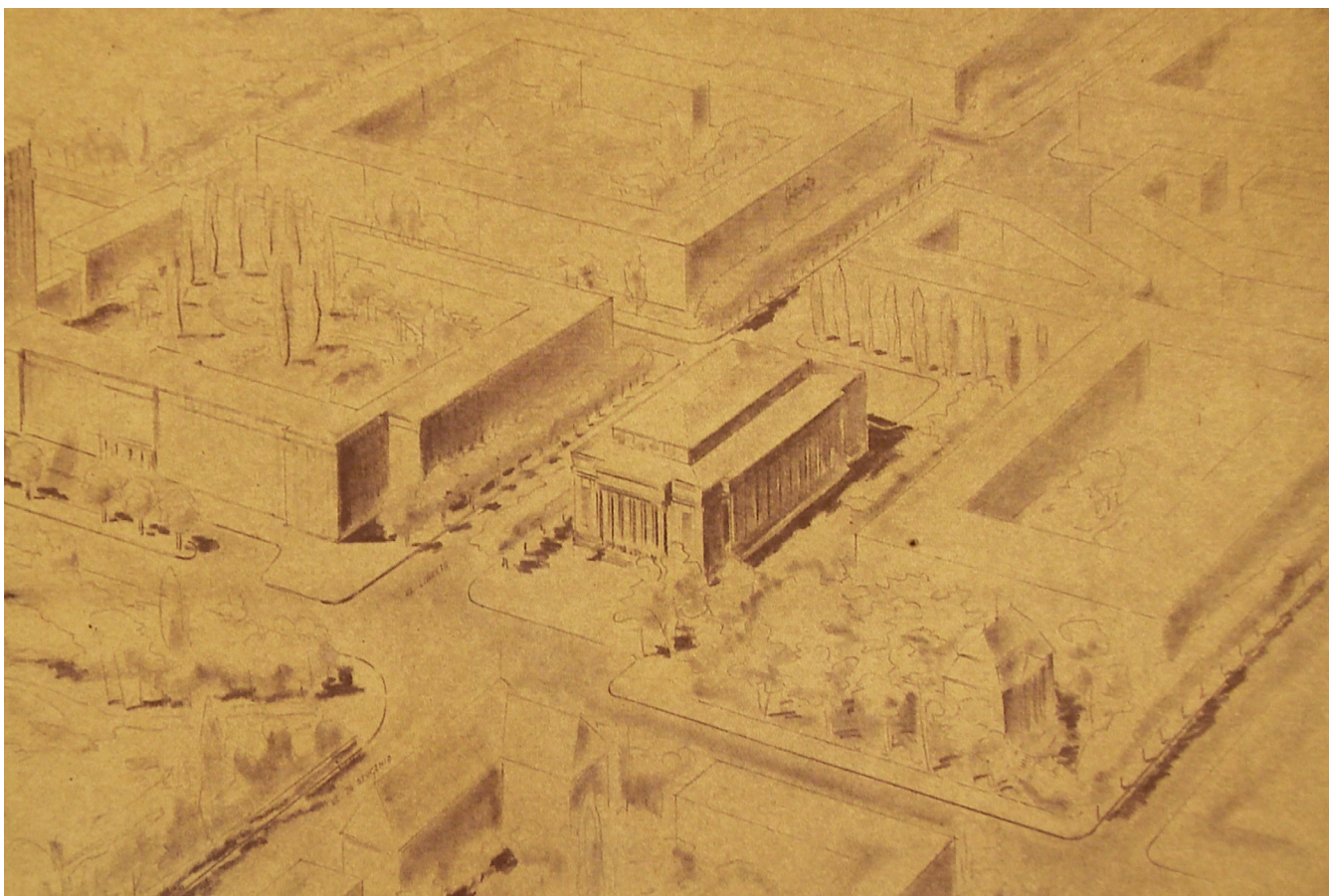
Instrument of development of cities

The building of the Pomeranian Philharmonic Hall, which according to the will of Andrzej Szwalbe became the heart of the city's music quarter, surely proves that buildings for culture are used as instruments of city development.

Its site is characterised by spatial park scenery which was created for the needs of music – reception of beauty by a person who is susceptible to experiencing it.

The vision of director Andrzej Szwalbe seems to be already fulfilled today. The visual and sonorous influence of the building of the Pomeranian Philharmonic Hall has been shaping the cultural profile and aesthetic consciousness of the inhabitants of Bydgoszcz for years. It seems that the specific music centre, the Pomeranian Philharmonic Hall is, owing to music, has become *spiritus movens* for the city. Music culture and the accompanying gallery of sculptures, painting, and tapestries, etc. reached out to the space of the city, into the verdure of the park.

A public space, defined in that manner, as a special urban stage set, is formed by architecture of the building completed

1

- 1 Rysunek perspektywiczny, niezrealizowana koncepcja arch. Jana Kossowskiego, 1953
Perspectival drawing, unbuilt concept by architect Jan Kossowski, 1953

sześćdziesiąt lat temu budynku autorstwa architekta Stefana Klajbora, jest krajobrazową kompozycją parkowego założenia, stematyzowanego muzyką i rzeźbami. Stała się miejscem architektonicznego konkursu na opracowanie koncepcji architektoniczno-urbanistycznej remontu, przebudowy i rozbudowy Filharmonii Pomorskiej.

Konkurs

Postawione uczestnikom konkursu zadanie, stworzenie wizji „objektu kultury XXI wieku, promującego muzykę poprzez nowoczesne środki przekazu i zachęcającego do poszukiwań miejsca – przestrzeni dla współczesnego melomana”¹, nie należało do łatwych. Spełnienie założeń określonych w warunkach kon-

60 years ago by its architect Stefan Klajbor. It is also a landscape composition of the park which was thematised by music and sculptures. This has become the place of the architectural competition for a concept of renovation, rebuilding and extension of the Pomeranian Philharmonic Hall.

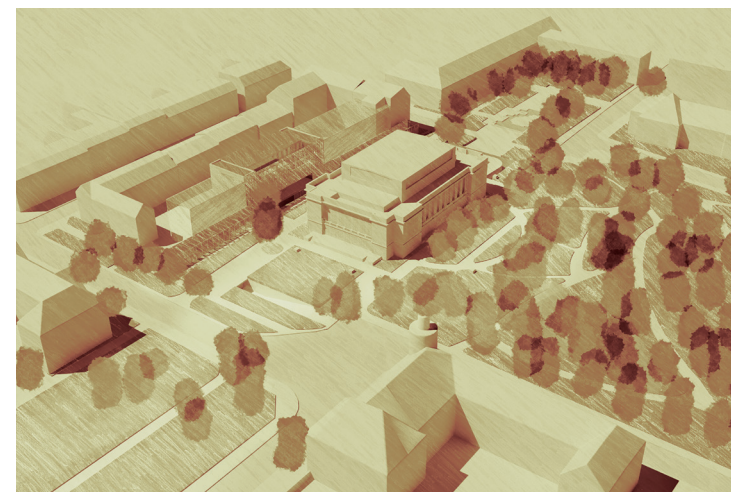
The competition

The design task for the participants of the competition was not an easy one. It required the vision 'of a building for the 21st century culture, promoting music through the modern means of communication and inspiring to the quest of a place – a space for a contemporary music lover.'¹ Fulfilling the conditions defined in the competition rules demanded the consciousness

2

3

- 2 Filharmonia Pomorska dzisiaj
Pomeranian Philharmonic Hall today
- 3 Filharmonia Pomorska – projekt konkursowy
urbanistyki, Kozień Architekci
Pomeranian Philharmonic Hall – urban
design, competition entry by Kozień
Architekci

kursu wymagało od uczestników świadomości wartości kulturowej przestrzeni, która wymaga ingerencji, w celu zwiększenia powierzchni budynku istniejącego.

Tę niezaprzeczną wartość kulturową stanowi harmonia brył i spójna kompozycyjnie całość, którą tworzą przestrzenie funkcjonalne ściśle określone – przestrzenie będące przedmiotem interakcji między architekturą, krajobrazem, wartościami estetycznymi i symbolicznymi a mieszkańcami miasta. Miejsca takie są zapisem nie tylko potrzeb mieszkańców, ale też ich kulturowej i społecznej tożsamości.

„Przemyślana koncepcja bydgoskiej Dzielnicy Muzycznej warta jest chronienia, szczególnie, że współczesne miasta stają się zbiorem elementów różnego rodzaju, luźno powiązanych ze sobą. A miasto to organizm, do którego kolejne pokolenia dodają swoje fragmenty, ale zawsze muszą pamiętać o szacunku do historii i zbiorowej pamięci – czyli tożsamości”².

Najbardziej pożądanym kolejnym etapem rozwoju bydgoskiej Dzielnicy Muzycznej w tej niezwykle zobowiązującej scenerii, winna być kreacja oferująca równowagę pomiędzy spełnieniem wymogów programowych przyszłego oblicza Filharmonii a zachowaniem i podkreśleniem pozycji istniejącego gmachu, wyeksponowanego jako dominanta w strukturze otaczającej parkowej przestrzeni.

of cultural value of space which required intervention in order to enlarge the area of the extant building.

That undeniable cultural value is defined by the harmony of masses and the coherent composition of the whole made up of spaces which are strictly defined functionally. The spaces are an object of interaction between architecture, landscape, aesthetic and symbolic values and the inhabitants of the city. Such places are not only a document of the needs of inhabitants but also of their cultural and societal identity.

‘The coherent concept of the quarter of music in Bydgoszcz is worth preserving, especially that contemporary cities tend to become a set of loosely connected elements. However, a city is an organism where consecutive generations add their own fragments – but they always should remember of the respect for history and collective memory – that is of respect for identity’².

The most desired, next stage of development of the quarter of music in Bydgoszcz in such a demanding scenery should be a work offering balance. This balance pertains to fulfilling the programmatic requirements of the prospective image of the Philharmonic Hall and preserving and underscoring the position of the extant edifice. It should be exposed as a dominant element in the structure of the surrounding park space.

Architektoniczna idea eksponująca istniejący gmach wydaje się być oczywistym oczekiwaniem lokalnej społeczności, nie tylko bydgoskich melomanów.

Oczywistym wydaje się też konieczność stworzenia, na wykształconym wzdłuż północno-zachodniej krawędzi terenu parku ciągu pieszym, sekwencji „pawilonów” i terenów rekreacyjnych, formujących aleję wielkich muzyków jako tła dla obecnego gmachu Filharmonii. Tłem tym, spajającym aleję z parkiem, winna być zieleń formująca nową pierzeję parku.

W sposób oczywisty, dla zachowania dominanty istniejącego budynku, narzuca się również konieczność podkreślenia roli istniejącego, historycznie ukształtowanego wejścia głównego jako obsługującego całość rozbudowanego programu funkcjonalnego. Program obejmuje istniejącą salę koncertową oraz nową salę kameralną, najlepiej ukrytą w podziemiu, nie konkurującą wolumenem z istniejącą, klasycyzującą architekturą budynku Filharmonii Pomorskiej.

W świetle oczekiwań melomanów i bydgoskiej społeczności, wyróżniona pierwszą nagrodą propozycja, która nie jest jedynie czystą architekturą, okazała się być najlepszą odpowiedzią na konkursowe założenia.

Jej realizacja będzie hołdem i wyrazem wdzięczności oddanym twórcy idei stworzenia bydgoskiej Dzielnicy Muzycznej, Andrzejowi Szwalbemu.

An architectural idea exposing the extant edifice seems to fulfil an obvious expectation of the local community – not only of the music lovers in Bydgoszcz.

The necessity of creating a pedestrian route with a sequence of pavilions and recreational areas, forming an avenue of great musicians, as a background of the extant edifice of the Philharmonic Hall, is also obvious. Greenery, forming a new frontage of the park, should be the background connecting the avenue to this park.

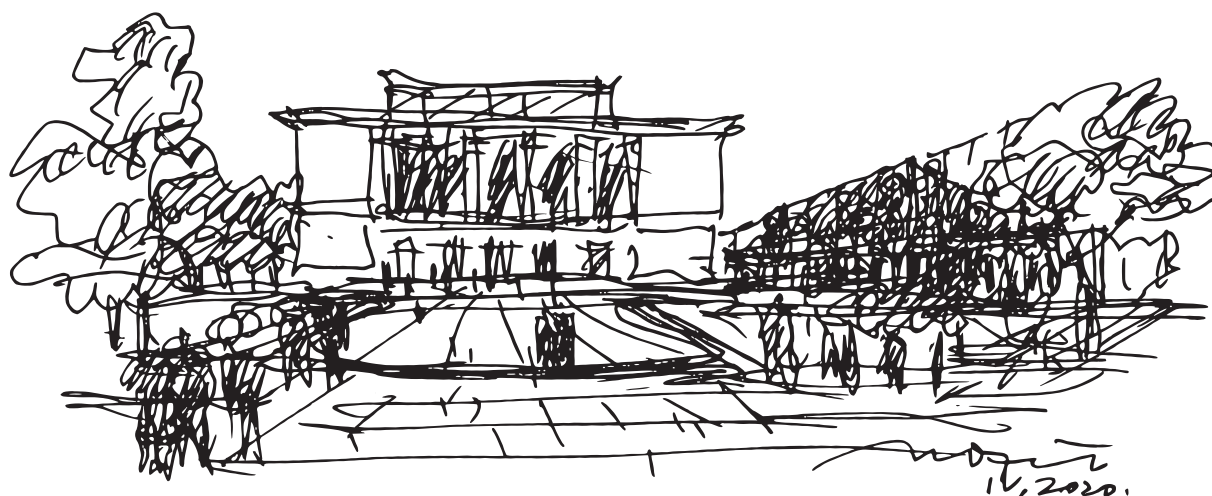
Moreover, in order to preserve the dominant character of the extant building, there is obviously the necessity of stressing the importance of the main, historic entrance. It serves the entire, complex functional programme. The programme encompasses both the extant concert hall and the new chamber hall which is concealed underground and does not compete with the existing, classicising architecture of the Pomeranian Philharmonic Hall.

In the light of expectations of music lovers and of the community of Bydgoszcz, the winning entry, which is not only pure architecture, turned out to be the best solution to the rules of the competition.

Its completion shall be an expression of gratitude and homage to Andrzej Szwalbe, the man who had the idea of creating the quarter of music in Bydgoszcz.

4

4 Fasada Filharmonii – szkic koncepcyjny,
rys. arch. Marek Kozień
Façade of the Philharmonic Hall –
concept sketch by architect Marek Kozień

PRZYPISY

1. Por.: *Regulamin konkursu architektoniczno-urbanistycznego na opracowanie koncepcji architektoniczno-urbanistycznej remontu i przebudowy Filharmonii Pomorskiej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy*, Bydgoszcz, 5 listopada 2019, s. 11, p. 8.5.
2. A. Wysocka, *Bydgoszcz – przestrzenie dla muzyki*, [w:] *Tożsamość zapisana architekturą i muzyką – Filharmonia Pomorska*, Bydgoszcz 2020.

SPIS ILUSTRACJI

1. Rysunek perspektywiczny, niezrealizowana koncepcja arch. Jana Kossowskiego, 1953 (rysunek ze zbiorów Archiwum Państwowego w Bydgoszczy – Akta Filharmonii Pomorskiej)
2. Filharmonia Pomorska dzisiaj (fot. Marcin Zaborowski)
3. Filharmonia Pomorska – projekt konkursowy urbanistyki, Kozień Architekci s.c. (z archiwum architektów)
4. Fasada Filharmonii – szkic koncepcyjny, rys. arch. Marek Kozień (z archiwum architektów)

NOTES

1. *Quote from: Rules of the architectural and urban planning competition for the elaboration of the concept of renovation and rebuilding of the Ignacy Jan Paderewski Pomeranian Philharmonic Hall in Bydgoszcz* [in Polish]; p. 11 par. 8.5; Bydgoszcz, November 5th, 2019.
2. A. Wysocka, „Bydgoszcz – musicscapes” [in:] *Identity written in architecture and music – Pomeranian Philharmonic*, Bydgoszcz, 2020

LIST OF ILLUSTRATIONS

1. Perspectival drawing, unbuilt concept by architect Jan Kossowski, 1953 (drawing from the State Archives in Bydgoszcz – Files of the Pomeranian Philharmonic Hall)
2. Pomeranian Philharmonic Hall today (photograph by Marcin Zaborowski)
3. Pomeranian Philharmonic Hall – urban design, competition entry by Kozień Architekci s.c. (courtesy of the architects)
4. Façade of the Philharmonic Hall – concept sketch by architect Marek Kozień (courtesy of Kozień Architekci s.c.)